

Prematüre bebeklerin anne sütü alımı ve ebeveynlerinin görüşleri

Fatma Taş Arslan¹, Elanur Yeniterzi²

¹Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Konya

²Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Hastanesi, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi, Konya

Özet

Amaç: Araştırma, 32-37 haftalık prematüre bebeğe sahip ebeveynlerin, bebeklerinin anne sütü alması konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı türde yapıldı.

Yöntem: Araştırma; 1 Temmuz - 30 Kasım 2011 tarihleri arasında, Konya ili merkezinde yer alan bir özel hastane, üç devlet hastanesi, iki tıp fakültesi olmak üzere toplam altı hastanenin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde yapıldı. Veriler anket yöntemiyle 100 anne ve babadan yüz yüze veya telefonla görüşülerek toplandı. İstatistiksel analizlerde sayı-yüzdeler ve ki-kare testleri kullanıldı.

Bulgular: Araştırmada ebeveynlerin %39'unun ilk bebeği olduğu belirlendi. Bebeklerin %48'inin kız, %64'ünün sezaryenle dünyaya geldiği, %60'ının 32-34 haftalık olarak doğduğu bulundu. Bebeklerin %39'unun prematürite dışında başka sağlık problemlerinin olduğu ve %56'sının kuvözde takip edildiği saptandı. Bebeklerin %66'sının sadece anne sütü ile beslendiği belirlendi. Anne sütünün bebeklere %40 emzirme, %21 nazogastrik sonda, %15 biberon ve %24 oranında ise emzirmenin yeterli olmaması durumunda biberon desteği ile verildiği bulundu. Annelerin %71'i, babaların ise %64'ü prematüre bebek için anne sütünün faydalarının neler olduğunu bildiklerini ifade etti. Babaların %91'inin emzirme konusunda anneye destek vermeyi düşündükleri belirlendi.

Sonuç: Prematüre bebeklerin anne sütü alması konusunda annelerin babalara göre daha çok bilgi ve deneyim sahibi olduğu, anne sütü alımının artırılması için ebeveynlere anne sütü ve emzirme ile ilgili kapsamlı eğitimler verilmesi gerektiği sonucuna ulaşıldı.

Anahtar sözcükler: Prematüre, emzirme, anne sütü, hemşire, ebeveyn.

Views of parents' about taking human milk of premature infants

Objective: This descriptive study aims to determine the views of parents that have 32-37 weeks premature babies about babies' breast feeding.

Methods: The research was conducted in Newborn Intensive Care Units in totally six hospitals including one private hospital, two university hospitals, and three state hospitals in Konya city center between July 1 and November 30, 2011. Data were obtained from 100 parents by face to face interviews or by phone. Percentage and chi-square tests were used for statistical analysis.

Results: It was determined in the study that 39% of the parents had their first baby. During the study, it was found out that 48% of babies were girl babies, 64% of babies were born by section and 60% of them were born at 32-34 weeks of gestation. It was found that 39% of the babies have other problems except prematurity and 56% of them were followed-up in incubator. It was determined that 66% of the babies were fed with human milk. It was concluded that 40% of babies took human milk by breast feeding, 21% of them by naso-gastric catheter, 15% of them by baby bottle and 24% of them by breast feeding with the support of baby bottle since breast feeding was not sufficient. It was stated by 71% of mothers and 64% of fathers that they know benefits of human milk for premature babies. Additionally, 91% of fathers stated that they want to support to mothers about breast feeding.

Conclusion: According to findings, mothers were found having more experience and knowledge than fathers on premature babies taking human milk. Additionally, it was concluded that comprehensive trainings should be given to parents about human milk and breast feeding.

Key words: Premature, breast feeding, human milk, nurse, parents.

Yazışma adresi: Dr. Elanur Yeniterzi, Hüsamettin Çelebi Mah. Çamsakızı Sok. Defne sit. A Blok 20/3 Selçuklu, Konya.
e-posta: elanur42@gmail.com

Geliş tarihi: 7 Ocak 2013; **Kabul tarihi:** 4 Nisan 2013

Bu yazının çevrimiçi İngilizce sürümü:
www.perinataljournal.com/20130212006
doi:10.2399/prn.13.0212006
Karekod (Quick Response) Code:

Giriş

Hayatın ilk yılı büyüme hızının fazla olması sebebiyle yenidoğan bir bebeğin büyüme ve gelişiminde kritik bir dönemdir. Anne sütü her bebeğin gereksinimine göre ayarlanmış, biyolojik yararlılığı çok yüksek ideal doğal bir besindir.^[1] UNICEF ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bebeklerin doğumdan itibaren ilk 6 ay boyunca sadece anne sütü almalarını (başka katı ve sıvı gıdalar ve su almadan) ve yedinci aydan itibaren ek gıdalara başlanılmasını önermektedir. İlk 6 aydan sonra ek gıda verilmesinin yanında, emzirmeye iki yaşına kadar devam edilmesi önerilmektedir.^[2] Anne sütü sadece bir besin olmayıp, bebeğin hayata sağlıklı başlangıç yapmasını sağlayan ve ileride yaşamın getireceği çeşitli risklerden koruyan canlı sıvı özelliğindedir. Ayrıca yenidoğanın gelişimini destekleyecek özelliklere sahiptir ve besin değeri bakımından tüm yapay besinlerden üstündür.

Anne sütünde, başta gastrointestinal sistem, merkezi sinir sistemi, solunum sistemi olmak üzere pek çok sistemin gelişimini sağlayan büyüme faktörleri bulunmaktadır.^[3,4] Anne sütü bebeğin beyin gelişimi için gerekli olan esansiyel yağ asitleri ve A vitaminini içerir, bebeğin immün sistemini güçlendirir.^[5,6] Anne sütünün fizyolojik sarılığı daha çabuk iyileştirdiği ve demir eksikliği anemisini önlediği belirtilmektedir.^[2,7] Emzirme ayrıca anne ve bebek arasındaki duygusal bağı artırır.^[5,6,8]

Prematüre bebekler intrauterin gelişimlerini tamamlamadan doğdukları ve tüm sistemleri immatür olduğundan pek çok sorun yaşarlar. Bu sorunlardan en önemlilerinden biri beslenmedir. Prematürelerin gastrointestinal sistemlerinin yeterince olgunlaşmamış olması, fetal büyüme hızının en fazla olduğu 24-36. haftalar arasında doğmaları ve besin depolarının oldukça fakir olması beslenmelerini güçleştiren faktörler arasındadır. Ayrıca aspirasyon riski, emme refleksinin güçlü olmaması ve uzun beslenme süresine bağlı sabır gerektirmesi de uygulamada görülebilecek diğer zorluklardır. Prematüre bebeklerin bakımında ideal beslenmenin sağlanması çok önemlidir.^[9-12] Tartışılmaz besinsel, immünolojik, psikolojik ve ekonomik avantajlar sağlaması nedeniyle emzirme prematüre bebeklerde öncelikli olması gerekir.^[13] Amerikan Pediatri Akademisi anne sütü ile beslenmenin prematüre bebekler için de tercih edilen bir beslenme tipi olduğunu belirtmiştir.^[14] Prematüre doğum yapan annelerin sütü, zamanında doğum yapan annelerin sütünden daha farklıdır ve yüksek miktarda yağ, protein, sodyum, lizozim içe-

rirken, daha az oranda laktoz içerir. Bu özellik, prematüre bebeğin daha hızlı büyümesini sağlar. Ayrıca her emzirme sürecinde anne sütünün içeriği, bebeğin gereksinimleri doğrultusunda değişiklik göstererek bebeğe en uygun süt salgılanır. Anne sütü prematüre bebeklere özgü retinopati riskini de azaltmaktadır.^[15-17]

Ülkemizde, prematüre bebeklerin anne sütü alımı ve etkili faktörlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar sınırlıdır.^[18-21] Bu çalışmada; prematüre bebeğe sahip anne ve babaların bebeklerinin anne sütü alma konusunda görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşlere etki eden ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma prematüre bebeğe sahip anne ve babaların bebeklerinin anne sütü alımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı türde yapıldı. Araştırma, Konya ili kent merkezinde yer alan bir özel hastane, üç devlet hastanesi, iki tıp fakültesi olmak üzere toplam altı hastanenin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde (YYBÜ) gerçekleştirildi. Araştırma verileri, 1 Temmuz - 30 Kasım 2011 tarihleri arasında toplandı. Araştırma evrenini, ilgili hastanelerin YYBÜ'sinde tedavi gören ve bakım alan 32-37 haftalık preterm bebeklerin anne-babaları oluşturdu. Araştırmanın örnek büyüklüğünü 1 Temmuz-30 Kasım tarihleri arasında 32-37 haftalık prematüre doğan 100 bebek anne-babası oluşturdu ve çalışma grubu, araştırmaya katılmasını engelleyecek herhangi bir sorunu olmayan, araştırmaya katılmaya gönüllü anne-babalar arasından seçildi.

Araştırmada veri toplama aracı olarak literatür ışığında^[22-24] araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanıldı. Anket formu; anneye, babaya ve bebeğe ait sorular olmak üzere iki bölümden oluştu. Birinci bölümde; anne ve babaya ait demografik özellikler (yaş, öğrenim durumu, çocuk sayısı, daha önce prematüre bebek sahibi olma durumu) ile prematüre bebek beslenmesi ve anne sütü alma durumuna ilişkin sorular (bebeğin beslenme şekli, beslenme yolu, anne sütü alma durumu, anne sütünü almaya başlama zamanı, ebeveynlerin anne sütünün faydalarını bilme durumu, bebeğin gazının çıkarılma, kusmanın önlenmesi, emzirirken yaşanan sorunlar, babanın anneye destek olma düşüncesi gibi) yer aldı. Bazı sorular açık uçlu olarak sorularak verilen cevaplar doğrultusunda gruplandırılmalar yapıldı. İkinci bölümde ise; doğum ve bebek ile ilgili (doğum şekli, bebeğin cinsiyeti, gebelik haftası ve bebeğin şu anki haftası, bebeğin tanısı ve bebeğe uygu-

lanan girişimler) sorulardan oluşturuldu. Veriler araştırmacı tarafından hastanelerde, anneler ve babalarla yüz yüze ve telefonla görüşme yöntemi ile toplandı.

Araştırmanın ön uygulaması 32-37 gebelik haftasında doğan bebeklerin anne-babasına (beş ebeveyn) uygulandı ve bu veriler araştırma kapsamına alınmadı. Bu uygulama sonucunda bilgi formunda anlaşılabilen ifadeler belirlenip yeniden gözden geçirildi. Verilerin istatistiksel analizinde SSPS 16.0 paket programından yararlanılarak sayı-yüzdeler ve ki kare testleri uygulandı ve $p < 0.05$ değerleri anlamlı kabul edildi. Araştırmaya katılan ebeveynlerinden sözlü onam, ilgili hastanelerden gerekli yazılı izinler alındı.

Bulgular

Araştırma grubundaki annelerin yaş ortalamasının 27.43 ± 5.94 , babaların yaş ortalamasının 30.94 ± 5.74 olduğu, annelerin %69'unun, babaların %51'inin ilköğ-

retim mezunu olduğu belirlendi. Anne-babaların %20'sinin daha önce prematüre bebeğe sahip olduğu ve %40'ının ilk bebekleri olduğu belirlendi (Tablo 1). Bebeklerin %48'inin kız, %64'ünün sezaryenle dünyaya geldiği ve %40'ının 32-33 haftalık doğduğu bulundu. Bebeklerin %39'unun prematürite dışında başka sağlık problemlerinin olduğu ve %57'sinin kuvözde takip edildiği belirlendi. Araştırmaya alınan bebeklerin %66'sının sadece anne sütü ile beslendiği, bebeklerin %40'ının emzirme, %21'inin nazogastrik sonda, %15'inin biberonla beslendiği ve %24'ünün ise emzirmenin yeterli olmaması nedeniyle emzirmeye ek olarak biberon desteği aldığı saptandı. İlk anne sütünü bebeklerin %20'sinin doğar doğmaz, %14'ünün doğduğu gün içinde, %62'sinin doğumdan birkaç gün sonra aldığı belirlendi (Tablo 2).

Annelerin %71'inin, babaların ise %64'ünün prematüre bebek için anne sütünün faydalarını bildiklerini

Tablo 1. Anne ve babaya ait özellikler (n=100).

Özellikler	Sayı	%
Anne yaşı (Yaş ortalaması: 27.43±5.94) (yıl)		
18-24	37	37.0
25-31	36	36.0
32 ve üzeri	27	27.0
Baba yaşı (Yaş ortalaması: 30.94±5.74) (yıl)		
19-25	17	17.0
26-32	48	48.0
33 ve üzeri	35	35.0
Anne öğrenim düzeyi		
İlköğretim	69	69.0
Lise	23	23.0
Üniversite	8	8.0
Baba öğrenim düzeyi		
İlköğretim	51	51.0
Lise	35	35.0
Üniversite	14	14.0
Daha önce prematüre bebeğe sahip olma		
Evet	20	20.0
Hayır	80	80.0
Kaçıncı bebek		
İlk bebek	40	40.0
2 ve üzeri	60	60.0

Tablo 2. Prematüre bebeğe ve beslenmeye ilişkin bilgiler (n=100).

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	48	48.0
Erkek	52	52.0
Doğum şekli		
Normal	36	36.0
Sezaryen	64	64.0
Doğum haftası		
32-33 haftalık	40	40.0
34-35 haftalık	32	32.0
36-37 haftalık	8	28.0
Şu anki haftası		
32-34 haftalık	26	26.0
35-37 haftalık	55	55.0
38 haftalık ve üzeri	19	19.0
Tanı		
Prematüre	61	61.0
Prematüre + Yenidoğan sarılığı	18	18.0
Prematüre+ *Diğer	21	21.0
Girişimler		
Kuvöze alındı	57	57.0
Kota alındı	15	15.0
Solunum cihazına bağlandı	28	28.0
Beslenme şekli		
Anne sütü	66	66.0
Mama	4	4.0
Anne sütü ve mama	30	30.0
Beslenme yolu		
Emzirme	40	40.0
Nazogastrik sonda	21	21.0
Biberon	15	15.0
Emzirme ve biberon	24	24.0
Anne sütü alma durumu		
Hiç almadı	4	4.0
Bir süre aldı	4	4.0
Halen alıyor	92	92.0
Anne sütü almaya başlama zamanı		
Doğar doğmaz	20	20.0
Doğduğu gün içinde	14	14.0
Doğumdan birkaç gün sonra	62	62.0
Hiç almadı	4	4.0

*Sepsis, konjenital anomali, diyabetik anne bebeği, preeklentik anne bebeği, mekonyum aspirasyon sendromu.

ifade ettikleri saptandı. Annelerin %26'sı anne sütünün büyüme-gelişmeyi sağladığını ve bağışıklık sistemini güçlendirdiğini; babaların %33'ü büyüme-gelişmeyi sağladığını, %24'ü bağışıklık sistemini güçlendirdiğini ifade etti. Annelerin %51'i ve babaların %41'i bebeğin anne sütünü iki yaşına kadar alması gerektiğini ifade etti. Kusmanın önlenmesinde, annelerin %48'i gaz çıkartma, %13'ü yan yatırma, babaların %24'ü gaz çıkartma, %3'ü yan yatırma şeklinde teknikler uygulayacaklarını bildirdi. Annelerin %39'u, babaların %73'ü kusmanın nasıl önleneceğini bilmediklerini ifade etti. Bebeğin gazını çıkarma işlemi sorulduğunda, annelerin %72'si omzuna yatırıp sırtını sıvazlama, %24'ü omzuna yatırıp sırtta hafifçe vurma, babaların %35'i omzuna yatırıp sırtını sıvazlama, %22'si omzuna yatırıp sırtına hafifçe vurma şeklinde yapabileceklerini bildirdi. Babaların %43'ü annelerin %4'ü bebeklerinin gazını nasıl çıkartabileceklerini bilmediklerini ifade etti. Ebeveynlere bebeklerinin doyduğunu nasıl anlayabilecekleri sorulduğunda; annelerin %29'u uyuyakalmasından, %54'ü emmek istememesinden, %16'sı idrar-gaita çıkışından, babaların da %24'ü uyuyakalmasından, %46'sı emmek istememesinden, %8'i ise idrar-gaita çıkışından anlayabileceklerini bildirdi. Babaların %22'si bebeklerinin doyup doymadığını anlayamayacaklarını belirtti (Tablo 3).

Annelerin %73'ü emzirme tekniklerini uygulama konusunda kendilerini yeterli hissettiğini ve %28'si emzirme ile ilgili sorun yaşadığını, %50'si sorun yaşamadığını, %27'si bebeklerini emzirmediklerini ifade etti. Emzirme ile ilgili annelerin %15'i bebeğin yorulup uyuması, %7'si bebeğin anne göğsünü tam olarak tutamaması ve %6'sı da göğüs ucunun küçük olması konularında sorun yaşadığını bildirdi. Annelerin %28'i emzirme ile ilgili her şeyi öğrenmek istediğini, %14'ü emzirme tekniklerini, %6'sı anne sütünü arttıran besinlerin neler olduğunu, %11'i emzirmenin faydaları, süt saklama koşulları, kusmanın önlenmesi vb. konularında bilgi öğrenmek istedikleri belirlendi (Tablo 4).

Araştırmada babaların %91'inin emzirme konusunda anneye destek vermeyi düşündüğü ve bu desteği, %20'si annenin beslenmesine dikkat ederek, %23'ü anne sütünü artıran besinler olarak, %24'ü emzirmeyi teşvik ederek, %24'ü annenin istediği her şeyi yaparak sağlamayı düşündüğü belirlendi.

Araştırmada anne yaşı (25 yaş üzeri olan kadınlar), öğrenim durumu (ilkokul düzeyi) ve çocuk sayısı (iki ve üzeri çocuğa sahip olan) ile annelerin emzirme teknik-

Tablo 3. Prematüre bebek anne ve babalarının beslenme ve anne sütü konusundaki görüşleri (n=100).

Konular	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Anne sütünün faydalarını biliyor musunuz?				
Evet	71	71.0	64	64.0
Hayır	29	29.0	36	36.0
Anne sütünün faydaları nelerdir?				
Büyüme-gelişmeyi sağlar.	26	26.0	33	33.0
Hastalıklardan korur.	17	17.0	13	13.0
Bağışıklık sistemini güçlendirir.	9	9.0	11	11.0
Zeka gelişimini hızlandırır.	8	8.0	4	4.0
Hem büyümeyi hızlandırır hem de hastalıklardan korur	11	11.0	3	3.0
Bilmiyorum	29	29.0	36	36.0
Bebeğiniz anne sütünü ne zamana kadar almalı?				
Emdiği sürece	21	21.0	28	28.0
1 yaşına kadar	5	5.0	13	13.0
2 yaşına kadar	51	51.0	41	41.0
Süt oldukça	23	23.0	18	18.0
Kusmayı önlemek için neler yaparsınız?				
Gazını çıkarırım.	48	48.0	24	24.0
Yan yatırırım.	13	13.0	3	3.0
Bilmiyorum	39	39.0	73	73.0
Bebeğinizin gazını nasıl çıkarırsınız?				
Omzuma yatırıp sırtını sıvazlayarak	72	72.0	35	35.0
Omzuma yatırıp sırtına hafifçe vurarak	24	24.0	22	22.0
Bilmiyorum	4	4.0	43	43.0
Bebeğinizin doyduğunu nasıl anlarsınız?				
Uyuya kalmasından	29	29.0	24	24.0
Emmek istememesinden	54	54.0	46	46.0
İdrar- gaita çıkışından	16	16.0	8	8.0
Bilmiyorum	1	1.0	22	22.0

lerinde kendilerini yeterli hissetme durumları arasında anlamlı bir ilişki bulundu (sırasıyla $\chi^2=10.72$, $p=0.005$; $\chi^2=8.30$, $p=0.040$; $\chi^2=8.93$, $p=0.034$).

Tartışma

Araştırmada, prematüre bebeğe sahip anne ve babaların bebeklerinin anne sütü alma konusunda görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşlere etki eden faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu araştırma ile prematüre bebeklerin anne sütü alımında yaşanan sorunların belirlenmesi ve sorunlara yönelik önlemlerin alınmasına katkıda bulunulacağı düşünülmüştür.

Araştırmada prematüre bebeklerin büyük kısmının 35. gebelik haftasından önce doğduğu ve beraberinde birçok sağlık sorunu yaşadıkları ve tıbbi bakıma gerek-

sinimleri olduğu belirlenmiştir. İntrauterin gelişimini tamamlamadan doğan prematüre bebeklerin birçok tıbbi bakım gereksinimi olması beklenen bir durumdur.^[13] Araştırmada prematüre bebeklerin yarıdan fazlasının (%66) sadece anne sütü aldığı belirlenmiştir. Bu oran istenilen düzeyde olmamakla birlikte bu bebeklerin anne sütü alma ve emzirme sorunları yaşadığının bir göstergesidir. Annelerin yarıya yakınının (%40) emzirme ile anne sütünü verdikleri görülmektedir. Bu sonucun prematüre bebeklerin gelişimsel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bebekler ve küçük çocuklar için önemli bir besin kaynağı olan anne sütü, çocukluk dönemi hastalıklarına karşı bağışıklık sağlamak ve yeni doğan bir bebeğin ilk aylarındaki besin gereksinimini tek başına karşıla-

Tablo 4. Annelerinin emzirme konusunda yeterlilik durumu ve öğrenmek istedikleri konular (n=100).

Konular	Sayı	%
Emzirme tekniklerinde kendinizi yeterli hissediyor musunuz?		
Evet	73	73.0
Hayır	27	27.0
Emzirirken sorun yaşıyor musunuz?		
Evet	28	28.0
Hayır	50	50.0
Emzirmiyorum	23	23.0
Hangi sorunları yaşıyorsunuz?		
Göğüs ucum küçük	6	6.0
Tutamıyor	7	7.0
Yorulup uyuyor	15	15.0
Sorun yaşamıyorum	72	72.0
Emzirme ile ilgili neleri öğrenmek istersiniz?		
Genel olarak emzirme hakkında her şeyi	28	28.0
Emzirme Tekniklerini	14	14.0
Emzirmenin Faydalarını	2	2.0
Süt saklama koşullarını	4	4.0
Kusmayı önlemenin yollarını	5	5.0
Anne sütünü arttıran besinler	6	6.0
Her şeyi biliyorum	41	41

maktadır.^[22] Araştırmada prematüre bebeklerin ilk anne sütünü alma zamanlarında farklılıklar bulunmuştur. TNSA-2008 sonuçları, ülkemizde anne sütü ile beslemeye başlamanın geç olduğunu göstermektedir. Emziren bebeklerin %39'unun doğumdan sonraki ilk bir saat içinde, %27'sinin doğumdan sonraki ilk 24 saatte hiç emzirilmediği bildirilmektedir. Bu oranların TNSA-2003'deki sonuçlara göre daha düşük olması, Türkiye'de erken emzirmeye başlama pratiğinden uzaklaşmanın sürdüğünü göstermektedir. Ayrıca prematüre bebeklerde erken emzirmeye başlama oranlarının daha düşük olması beklenen bir durumdur.

Preterm ve düşük doğum ağırlıklı (DDA) bebeklerde emzirme süresi ve insidansının term bebeklere oranla daha düşük olduğu belirtilmektedir. ABD'de term bebeklerin anne sütü alma oranı %69 iken preterm bebeklerde bu oranın %50 olduğu bildirilmektedir.^[24] Bu bebeklerde emzirme insidansının düşük olma nedenlerinin; emzirmenin yararları, sütün sağılması ve saklanması hakkında sağlık bakım profesyonellerinden yeterli kadar bilgi, danışmanlık, teşvik ve desteğin alınmaması, bu bebeklerin uzun süre hastanede yatması, yeterli

emememesi gibi durumlar olduğu belirtilmektedir.^[25] Emzirmenin düşük oranda olması ve geç emzirmeye başlamayı, anne sütünün yeterli gelmeyeceği kaygısı, erken, hazırlıksız doğum ve emzirme konusundaki yanlış inanç ve uygulamalar da etkilemektedir.^[23] Prematüre bebeklerin emmeleri yetersiz bile olsa bebeğin durumu uygunsa mutlaka emzirmelerinin teşvik edilmesi önerilmektedir.^[21]

Araştırmada annelerin babalara göre anne sütünün faydalarını daha yüksek oranda bildikleri bulunmuştur. Aynı zamanda bebeğin gazını çıkarma, kusmanın önlenmesi ve bebeğin doyduğunu anlama konularında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, prematüre bebeğin primer bakımında annenin babaya göre daha etkin ve bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Araştırmada annelerin büyük kısmının (%73) kendilerini emzirme tekniklerinde yeterli hissettikleri bulunmuştur. Eker ve Yurdakul'un (2006) yaptığı çalışmada da annelerin çoğunluğunun emzirme tekniklerini doğru olarak kullandıkları belirlenmiştir.^[20] Araştırmamızda annelerin yarısının bazı nedenlerden dolayı (göğüs ucunun küçük olması, bebeğin memeyi kavrayamaması, bebe-

ğin yorulup uyuması) emzirirken sorun yaşadığı saptanmıştır. Prematüre bebek beslenmesinde benzer sorunların yaşanabildiği çeşitli çalışmalarda da gösterilmiştir.^[18-21] Yenidoğan hemşiresi bu sorunların çözümünde ve önlenmesinde etkin role sahiptir.

Araştırmada annelerin bebek beslenmesi konusunda çeşitli konularda (emzirme ile ilgili her şey, emzirme teknikleri, anne sütünü arttıran besinler, emzirmenin faydaları, süt saklama koşulları, kusmanın önlenmesi) öğrenme istekleri olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bebek beslenmesi içinde uygulanacak eğitimlerin kapsamını ve çerçevesini de belirlemektedir. Bu doğrultuda annelerin doğum öncesinden başlayarak bilgilendirmelerinin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bir çalışmada term ve preterm bebeği olan annelere yapılan emzirme eğitiminin ve desteğinin anne sütü devamlılığı açısından önemli sonuçlar oluşturduğu bildirilmektedir.^[20-26]

Hemşire tarafından anneye verilen emzirme ve anne sütü eğitiminin, emzirmenin sürdürülmesi ve meme komplikasyonlarının önlenmesinde büyük katkı sağladığı belirtilmektedir.^[27] Bebeğin YYBÜ'den taburcu olmadan önce hemşire, aile merkezli yaklaşım çerçevesinde ebeveynlere bu hizmetleri sağlamalıdır. Ayrıca annenin doğum sonu dönemde düzenli izleminin yapılması, emzirme konusunda verilen eğitimlerin uygulamaya geçip geçmediğinin kontrolü, prematüre bebek anne-babalarının sorularının yanıtlanması gerekmektedir.

Araştırmada babaların tamamına yakını emzirme konusunda anneyi destekleyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu destek şekillerinin birçok alanda olduğu görülmüştür. Babaların emzirme ve diğer bebek bakımı konularında (gaz çıkarma, banyo vb.) anneyi desteklemesi anne sağlığı açısından olumlu katkı yaratabileceği ayrıca baba ile bebek arasındaki ilişkinin derinleşmesine yardımcı olacaktır.^[28] Bu doğrultuda babanın, bebeği kucağına alması ve anneyi hastanede sık ziyaret etmesi, bebek ile bağlarının güçlenmesini sağlayacaktır. Araştırmada anne yaşı, öğrenim durumu ve çocuk sayısı ile annelerin emzirme tekniklerinde kendilerini yeterli hissetme durumları arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. İlkokul mezunu annelerin kendilerini daha yeterli hissetmeleri, bu grubun iki ve daha fazla çocuğa sahip olabileceğinden kaynaklanabilmektedir. Ülkemizde ebeveynlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuk sayısının azaldığı bilinen bir durumdur. Annelerin bebek beslenmesi konusunda çocuk sayısına paralel yeterliliklerinin artması beklenen bir durumdur. Bu konudaki tecrübe, annenin kendini daha rahat hissetmesine, yaşanan sorunları kolay çözebilmesine ve kendini yeterli algılamasını sağlayabilir.

Sonuç

Anne sütü, prematüre bebeklerin beslenmesinde önemli bir yere sahiptir. Anne sütü alımının artırılması için prematüre bebek sahibi ebeveynlerin beslenme ile ilgili endişelerinin giderilmesi, anne sütü ve emzirme ile ilgili bilgilendirilmesi gerekmektedir. Araştırmada prematüre bebeklerin anne sütü alma konusunda annelerin babalara göre daha çok bilgi ve deneyim sahibi olduğu bulunmuştur. Prematüre bebeğin beslenme konusunda her iki ebeveyni içine alan eğitimlerin verilmesi önerilebilir.

Çıkar Çakışması: Çıkar çakışması bulunmadığı belirtilmiştir.

Kaynaklar

1. Coşkun T. Anne sütü ile beslenme. *Katkı Pediatri Dergisi* 2003;2:163-83.
2. WHO/UNICEF. 2000'li yıllarda bebeklerin anne sütü ile beslenmesi. Ankara: UNICEF Türkiye Temsilciliği; 2000.
3. Öztürk Y, Yiş U, Büyükgebiz B. Erken süt çocukluğu döneminde beslenmenin, büyüme ve dışkılama özellikleri üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2007;21:25-33.
4. Bektaş MS, Demir N, Koç A, Yüksel A. Emzirme. *Obstetrik; maternal-fetal tıp ve perinatoloji ders kitabı*. Ankara: MN Medikal & Nobel: 2001; 1399-411.
5. Taşkın L. Anne sütünün yararları. *Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği*. Ankara: Sistem Ofset; 2002; 385-86.
6. Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Başkanlığı. İç: Metin B. Akın A. Güngör İ. 21. yüzyılda yaşam. Herkes için bir vizyon. Ankara: Dünya Sağlık Örgütü Dünya Sağlık Raporu; 1998.
7. Aydın A. Beslenme ve beslenme bozuklukları. In: Onat T, editor. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları*. İstanbul: Eksen Yayınları; 1996. p. 103-7.
8. Dağoğlu T, Görak G, Yıldız S, Savaşer S. Yenidoğanın gelişimi ve çevresel faktörler, preterm bebeklerin izlemi, psikososyal bakım, yenidoğanın beslenmesi. In: Dağoğlu T, Görak G, editors. *Temel neonatoloji ve hemşirelik ilkeleri*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2008. p. 734-91.
9. Savaşer S. Yenidoğanın beslenmesi. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2001. p. 211-42.
10. Nascimento MBR, Issler H. Breastfeeding: making the difference in the development, health and nutrition of term and preterm newborns. *Rev Hosp Clin Fac Med S Paulo* 2003;58:49-60.
11. Work Group on Breastfeeding. Breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics* 1997;100:1035-9.
12. Arsan S. Yenidoğanda farklı beslenme şekilleri ve prognoz. 23. *Pediatri Günleri ve 3. Pediatri Hemşireliği Günleri Özet Kitabı*. İstanbul: 2001;137-141.

13. Çakmak H. Sezaryen ve normal spontan doğum yapan annelerde emzirmenin değerlendirilerek karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2002.
14. Kayacık Doğan N. WHO ve UNICEF'in önerdiği anne sütünün özendirilmesi ve formül sütlerin kullanımı konusunda sağlık personelinin bilgi birikiminin ve yapılacak eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 1998.
15. Hanedan S, Yılmaz Ç, Aktay N, Tercan Z, Akartürk H, Rodoplu S ve ark. Prematüre bebeklerde beslenme konusunda annelerin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. X. Ulusal Neonatoloji Kongresi Kitabı. Antalya: 2000.
16. Telatar B, Ezengin B, Vitrinel A. Sağlam çocuk ve riskli yenidoğan polikliniklerinden takip ettiğimiz bebeklerde sadece anne sütü ile beslenme oranı. II. Ulusal Ana Çocuk Sağlığı Kongresi Kitabı. İstanbul: 2003.
17. Preterm bebeğin evdeki bakımına yönelik hemşirelik girişimlerinin bebeğin büyüme - gelişmesine ve annelerin bakım sorunlarını çözme becerilerine etkisi. Doktora Tezi. İstanbul: İ. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2006.
18. Yücesoy MM. 0-12 Aylık bebeklerin anne sütü ile beslenmesine etki eden faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü; 2001.
19. TNSA. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları; 2008.
20. Eker A ve Yurdakul M. Annelerin Bebek Beslenmesi ve Emzirmeye İlişkin Bilgi ve Uygulamaları. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED) 2006; 15(9):158-163.
21. Callen J, Pinelli J. A review of the literature examining the benefits and challenges, incidence and duration, and barriers to breastfeeding in preterm infants. Adv Neonatal Care 2005;5:72-88.
22. Karakoç K, Şimşek Z, Karataş H. Harran Üniversitesi araştırma ve uygulama hastanesi çocuk cerrahisi ile çocuk sağlığı ve hastalıkları kliniklerinde yatan 0-24 aylık çocuğu olan annelerin anne sütü ile beslenme ve ek gıdalara ilişkin bilgileri. Sağlık Toplum Dergisi 2004;14:73-8.
23. Tunçel E, Dünder C, Peşken Y. Ebelerin anne sütü ile ilgili bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Dergisi 2005;6:43-8.
24. Çavusoğlu H. Çocuk sağlığı hemşireliği 2. baskı. Ankara: Bizim Büro Basımevi; 2005;45-56.
25. Kültürsay N. Prematürelde enteral beslenme - Türk Neonatoloji Derneği Neonatoloji Kitabı. Ankara: Alp Ofset; 2004;175-87.
26. Kültürsay N. Yenidoğan bebeklerin enteral beslenmesi. Neonatolojinin temel ilkeleri ve acilleri. İstanbul: Anne Bebek Sağlığı Vakfı; 2007;140-51.
27. Genç B, Şen A, Akşü M, Bekler Ç, Kültürsay N. Prematüre bebeklerde anne sütü alımının desteklenmesi. Ege Pediatri Bülteni 1999;6:13-5.
28. Kültürsay N, Şen A, Kurugöl Z, Yenigün A. Anne sütü ile beslenmeyi etkileyen faktörler. Eğitimle yalnız anne sütü verme süresinin uzatılması. İstanbul Üniversitesi Çocuk Kliniği Dergisi 1993;28:30-5.